

Bildande av naturreservatet Vretaån i Nyköping kommun

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning: Vretaån

Objektnummer: 04-02-080-79

Kommun: Nyköping

Registerområde: Kila församling

Lägesbeskrivning: Området ligger på den norra delen av Kolmården, ca 30 km väster om Nyköping och ca 7 km från gränsen till Östergötland.

Gräns: Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på bifogad karta, bilaga 1.

Fastigheter: Del av Korsbäcken 2:1

Markägare: Olof Prytz

Area: 24,6 hektar

Därav landarea: Ca 23,5 hektar

Naturtyper: lövskog
vattendrag

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Vretaåns naturreservat utgörs av en ca 3,4 kilometer lång meanderande å, dess biflöden samt skogsklädda omgivningar. Området ligger i ett jordbrukslandskap på slätten norr om Kolmården. Vretaån är ett biflöde till Kilaån och har sina källor i Fjällmossen och Lövsjön i Kolmården. Nära Kila kyrka förenas Vretaån och Ålbergaån i Kilaån, som rinner ut i Östersjön vid Nyköping. Åsystemet kallas vanligen för Kilaåns vattensystem. För att anknyta Vretaåns naturreservat med det befintliga Ramunds bäcks naturreservat i sydost, ingår själva åfåran under länsväg 800 i det nya reservatet. Också där E4:an korsar reservatet på en hög bro i väster ingår åfåran. I samband med E4-bygget beslutade Stockholms tingsrätt i en vattendom (1993-09-21) om vissa villkor som skulle skydda vattendraget för negativ miljöpåverkan med anledning av brobygget (Länsstyrelsens diariennr. 2475-7609-93).

Vretaån är länets längsta och bäst utvecklade åravin. Ån är nedskuren i ett moigt-mjälligt isälvsmaterial. Längs ån uppträder långt över hundra meanderbågar, varav några övergivna och igenvuxna, samt erosionsbrinkar och nipbildningar. Vattendraget är oreglerat och opåverkat av rensning, vilket är ovanligt i denna del av landet. Vattenkvaliteten är hög, ån är lite påverkad av föroreningar och förurning. Några av sjöarna som avvattnas till Vretaån kalkas.

Vretaåravinen är lövskogsklädd och har en rik och frodig vegetation. Denna är präglad av god jordmån, fuktig och skuggig miljö, samt ett visst tillskott av kväve från närliggande åkermarker. Längs ravinen växer lövskog av främst asp, klipbal och björk. Gran finns i liten utsträckning. Buskskiktet utgöres av bl. a. hägg, skogstry och hassel. Strutbräken förekommer rikligt längs ån. Andra karakteristiska växter från det delvis örtrika markskiktet är nordlundarv, gullpudra, smörbollar, tibast, vätteros, lungört och svart trolldruva. En botanisk sällsynthet i reservatet är piplokan, som i Norden har ett mycket begränsat utbredningsområde och som påträffas endast inom ett mindre område på gränsen mellan Södermanland och Östergötland. Arten är klassad som starkt hotad i Sverige enligt Artdatabankens rödlista. Sitt huvudutbredningsområde har piplokan i Centraleuropas bergstrakter, varför kolmårdspopulationen i hög grad är isolerad. Förekomsten längs Vretaån är en av de mest individrika i landet. Vissa punktvisa skötselinsatser kan komma att utföras för att gynna arten.

Lövskogen är naturligt uppkommen på gammalt inägebete där djurhållningen upphörde på femtiotalet. Man kan fortfarande se rester efter igenväxta betesgläntor. De äldsta träden bedöms vara närmare hundra år, men medelåldern är betydligt lägre. Träd som växer i direkt anslutning till ån har i allmänhet fått stå orörda. Grova aspar och björkar förekommer sparsamt i området. Döda träd i form av torrträd, högstubbar och lågor finns lite varstans i begränsad omfattning på grund av tidigare gallringar. Området har god potential att snabbt skapa stora mängder död och döende lövved, vilket ger goda förutsättningar för ett rikt fågel-, insekts- och svampliv. Redan nu finns en rik förekomst av vedsvampar och tickor. Mossfloran är artrik och välutvecklad.

Fågellivet är rikt och vissa störningskänsliga arter har påträffats i området. Miljön kring ån utnyttjas flitigt av bl. a. hackspettar, strömstarar och sångare. Under häckningstid har en så ovanlig art som kungsfiskare rapporterats. Sandbrinkarna utnyttjas som boplatser för räv, grävling och mink. Bäver och den sällsynta uttern förekommer också i området.

2001-01-26

Själva vattendraget Vretaån har en särpräglad fauna av fisk, vatteninsekter och mollusker beroende på den höga vattenkvaliteten i systemet. Mångfalden av djurarter i vattnet är också beroende av att vattnet är beskuggat av träd och buskar. Ån utgör Södermanlands värdefullaste reproduktions- och uppväxtområde för strömlekande fisk. Bäcköringen är stationär i ån medan havsöringen nyttjar ån som lekplats. Också bäcknejonöga är stationär i ån medan den mer sällsynta arten flodnejonöga går upp i ån för att leka. På några håll i vattensystemet påträffas den sällsynta fiskarten nissöga, klassad som missgynnad i rödlistan.

I Vretaån påträffas också en mängd arter i den lägre bottenfaunan med höga krav på rent och syrerikt vatten, bland annat olika sländlarver. Kilaåns vattensystem är, vad stormusslor beträffar, ett av de artrikaste vattendragen i landet. Samtliga av de svenska stormusslorna finns här, bland annat de nationellt hotklassade sötvattenmusslorna tjockskalig målar-mussla och flodpärlmussla. I vattensystemet finns även nationellt rödlistade arter av sötvattensnäckor, skalbaggar och nattsländor.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Under 1970- och 1980-talet uppmärksammades naturvärdena i Vretaån utifrån flera aspekter. För fiskeintresset framstår ån som en av de viktigaste efter Sörmlandskusten, med bl. a. förekomst av naturligt lekande laxöring. Allmänna naturinventeringar framhäver de geologiska och biologiska värdena. I samband med planering av sträckningen av nya motorvägen E4 över Kolmården och vattendomstolsförhandlingar för motorvägsbro över Vretaån accentuerades naturvärdeproblemet för hela Vretaåns åravin vid Korsbäcken.

I mitten av 1990-talet aktualiserar markägaren behovet av att avverka skogen i åravinen. Samtidigt genomförs fördjupade inventeringar inom ramen för NATURA 2000 och skogs-vårdsorganisationens nyckelbiotopinventering.

Länsstyrelsen och markägaren kommer överens om att försöka lösa skogsfrågan som ett reservatsärende. Värdering och förhandling kommer till stånd och ett avtal om intrångsersättning träffas i juli 2000.

Förslag till beslut för naturreservatet har remitterats till markägaren, Naturvårdsverket, kommunen, andra myndigheter och ideella naturvårdsföreningar. Markägaren, Naturvårdsverket, Nyköping kommun, Skogsvårdsstyrelsen, Föreningen Sörmlandsentomologerna, Naturskyddsföreningen i Södermanlands och Vägverket har yttrat sig i ärendet. I alla yttranden har man ställt sig positiv till beslutet och endast smärre ändringar har inarbetats i beslutet.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Naturreservatet Vretaån har såväl stora geologiska, hydrologiska som biologiska värden. Vattendraget är oregrerat, har hög vattenkvalitet och ligger i länets längsta och bäst utvecklade ravindal. Cirka 3,4 km av det 8-10 km långa vattendraget ingår i reservatet.

2001-01-26

Reservatet har höga biologiska värden som bl.a. värdefulla lövskogar, växtlokal för den sällsynta piplokan, samt förekomster av ovanliga vattenlevande djur. Ån utgör länets värdefullaste reproduktionsområde för strömlökande fisk. Dessutom förekommer många sällsynta och rödlistade fiskarter, stormusslor samt djur från den lägre bottenfaunan.

Vretaån och Kilaån med biflöden har enligt Naturvårdsverkets beslut 2000-02-07 bedömts vara av riksintresse för naturvärden enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Större delen av reservatet ingår som förslag till det ekologiska nätverket Natura 2000 inom den Europeiska Unionen (Ramunds bäck-Vretaån). Reservatets naturtyper är enligt EU:s habitatdirektiv "naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ" (3210) och "lövsumpskogar av fennoskandisk typ" (9080). I Södermanlands naturvårdsprogram har Vretaåns dalgång bedömts ha högsta naturvärde och Skogsvårdsstyrelsen har registrerat dalgången som en nyckelbiotop med lövnaturskog.

SYFTET MED NATURRESERVATET

Huvudsyftet med reservatet är att bevara en ca 3,4 km lång sträcka av den meanderande Vretaån och den lövskogsklädda ravindalen som omger ån. Genom reservatsbildningen underlättas möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus för en större del av objektet Ramundsbäck-Vretaån, ett av Sveriges bidrag till EU:s ekologiska nätverk Natura 2000. Skyddet omfattar naturtyperna "naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ" och "lövsumpskogar av fennoskandisk typ".

Syftet är vidare att bevara det rinnande vattnets höga kvalitet och den mångfald av sällsynta och rödlistade djurarter som lever i vattendraget. Vad gäller vegetationen är syftet att skydda lövskogen från påverkan som kan hindra skogens naturliga utveckling, och att bevara en gynnsam livsmiljö för den starkt hotade piplokan.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken, samt nedan angivna reservatsföreskrifter, förklarar länsstyrelsen det område som markerats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

För att trygga syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. bedriva täkt, utfylla, gräva, tippa, schakta, spränga (föreskriften skall ej

2001-01-26

- hindra underhåll av befintliga broar, trummor eller täckdiken)
2. dämna
 3. anordna upplag
 4. uppföra byggnad eller anläggning
 5. anlägga väg, bro eller brygga
 6. anlägga luft- eller markledning
 7. uppföra stängsel eller annan hägnad för annat än förekommande betesdjur
 8. avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd (föreskriften skall ej hindra röjning av träd eller grenar som hindrar körning på kringliggande åkermark)
 9. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
 10. framföra motordrivet fordon (föreskriften skall ej hindra bruk av två mindre vägar som korsar reservatet)
 11. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel eller för erforderliga röjningsåtgärder i den befintliga kraftledningsgatan.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatet
2. uppsättning av informationstavlor på platser som anges i fastställd skötselplan
3. skötsel i enlighet med fastställd skötselplan
4. undersökning och dokumentation av mark, vattenmiljö, vegetation och djurliv
5. anläggning av parkeringsplats i anslutning till reservatets västra del

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

C Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. framföra motordrivet fordon
2. tälta
3. elda
4. störa djurlivet t ex genom att medvetet uppehålla sig närmare lya eller gryt än 100 meter
5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar
6. plocka växter eller växtdelar med undantag för bär och matsvamp
7. fänga och insamla ryggradslösa djur på sådant sätt att deras biotoper eller repro-

BESLUT

6(6)

Datum

2001-01-26

8. duktionsmiljöer skadas eller förstörs
- medföra okopplad hund eller annat husdjur
9. uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift

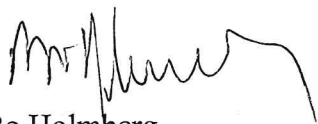
Med stöd av 3 § i förordningen (SFS 1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen.

Förvaltare av reservatet skall vara Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anser att beslutet går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser samt med en kommunala översiktsplanen.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4.

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. Därvid har närvarit landshövding Bo Holmberg, ordförande samt ledamöterna Alf Egnerfors, Hans Ekström, Benita Vikström, Greger Tidlund, Torsten Holmström, Marita Bengtsson, Göran Forssberg, Tommy Hamberg, Marianne Normell, Kristina Malmnäs, Christina Andersson, Ingemar Virsén, Kia Hjelte och Gustaf Wachtmeister.

Bo Holmberg

Trine Haugset

Bilagor

Beslutskarta	bilaga 1
Översiktskarta	bilaga 2
Skötselplan	bilaga 3
Besvärshänvisning	bilaga 4
Sändlista	bilaga 5

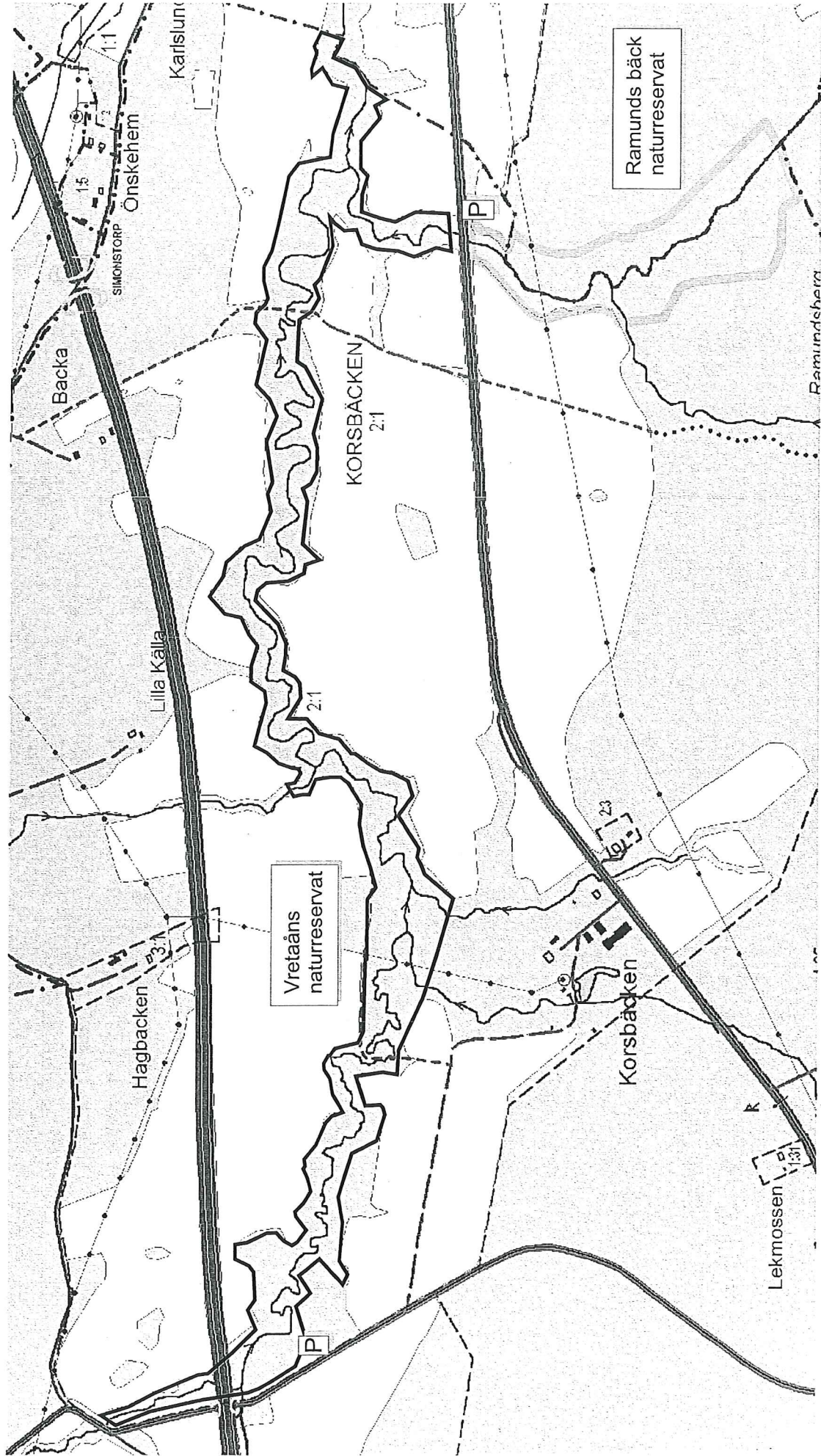

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

BESLUTSKARTA

Bilaga 1

Tillhör länsstyrelsens beslut
Dnr 231-8183-2000

Naturreservatet VRETAÅN

Nyköping kommun

Teckenförklaring

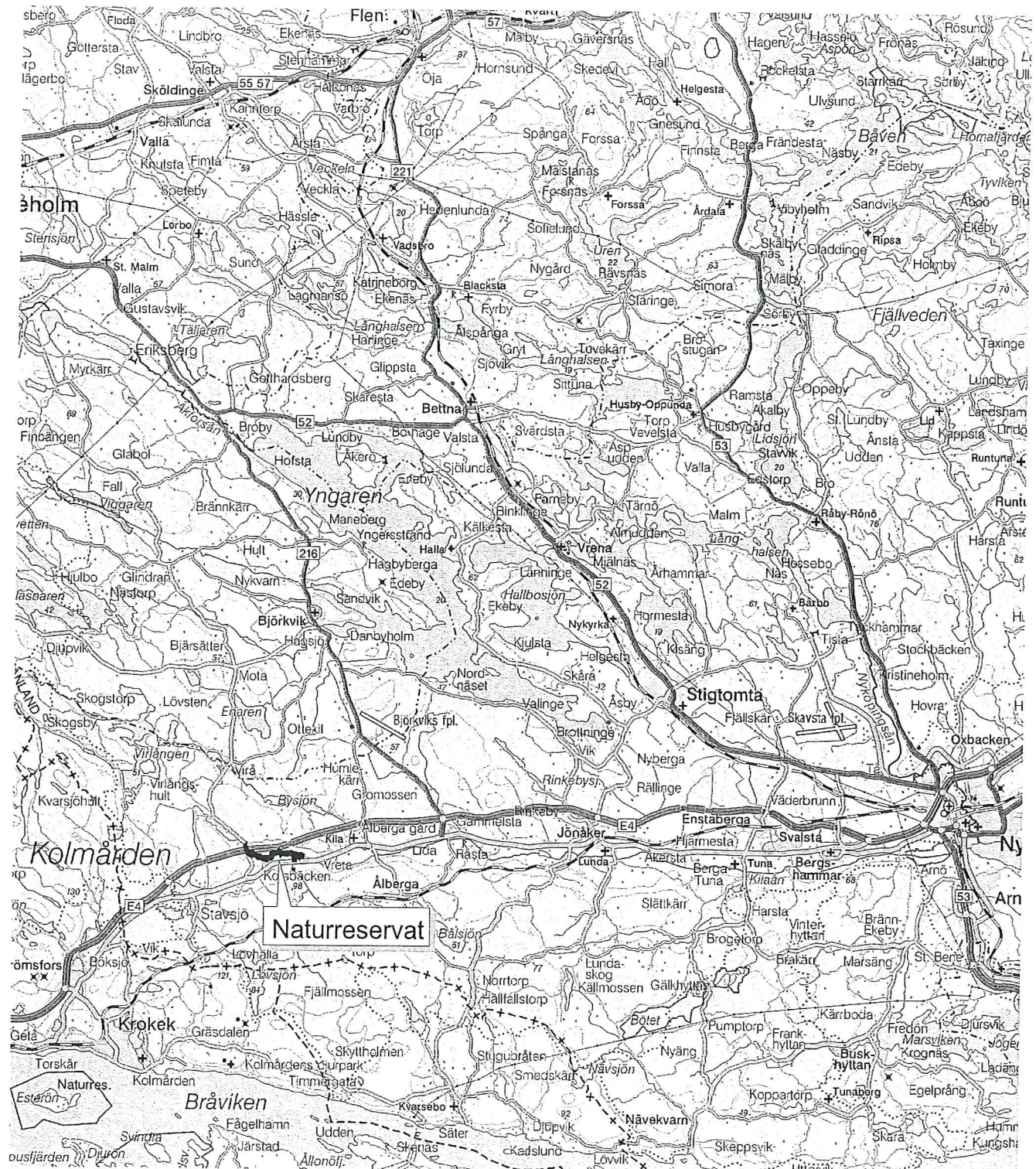
Gräns för naturreservatet

P Parkeringsplats

Skala 1:10 000

100 0 100 meter

Ekonomiskt kartblad: 9G 2h, 9G 2i

Naturreseptatet VRETAÅN

Nyköping kommun

Röda kartan: 9G, 9H

Teckenförklaring

Gräns för naturreseptatet

Skala 1: 250 000

500 0 500 1000 1500 Meter

SKÖTSELPLAN

Disposition och skötsel av mark och vatten

Övergripande mål

Huvudmålet med skötseln av reservatet är att skydda Vretaån och ravindalen som omger ån, samt att skydda och utveckla lövskogen som omger ån. Ett övergripande mål är också att bevara den biologiska mångfald som är knuten till vattendraget och lövskogen, samt att bevara den sällsynta växten piploka.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

Syftet med att formulera kvalitetsmål är att få ett mått på gynnsam bevarandestatus för prioriterade bevarandevärden. Genom att välja lämpliga indikatorer ska man kunna få ett mått på om skötseln uppfyller syftet med reservatet.

- De vattenkemiska målen för länets vattendrag är att dessa under hela året som lägst ska ha ett pH över 6.0 och en alkalinitet över 0.05 milliekvivalenter per liter. I östra delen av Vretaåns naturreservat finns en provtagningsstation där länsstyrelsen kontrollerar försurningen av ån varannan månad. Vattenkvaliteten i Kilaåns vattensystem övervakas kontinuerligt av Nyköpings kommun med provtagningar varje månad. Både försurning och förorening undersöks. Närmaste provtagningsstation ligger där Vretaån förenas med Ålbergaån, ca 4-5 km nedströms reservatet. Vattenkvaliteten på provtagningsplatsen anses kunna ge en god indikation på vattenkvaliteten inom reservatet.
- För fisk är målet att den stationära bäcköringen ska lyckas med sin lek och vidmakthålla eller öka i antal. Bäcköringen ingår i ett miljöövervakningsprogram som Länsstyrelsen är ansvarig för.
- För sötvattensmärlan *Gammarus pulex* är målet att arten ska vidmakthålla eller öka i antal. Kräftdjuret är förurningskänsligt och kan användas som indikator på att ån innehåller en rik bottenfauna med förurningskänsliga arter. Undersökningar av arten planeras utföras en gång per år.
- För lövskogen är målet att bibehålla trädslagsblandningen. Målet är också att bibehålla trädens beskuggning av ån och att mängden död ved skall öka. För att följa den naturliga utvecklingen i lövskogen skall frekvens av träd och buskar, samt mängd död ved, registreras inom ett antal transekter tvärs över ån. Frekvens av vedsvampar och signalarter av kärlväxter skall registreras inom transekterna. Inventeringar skall genomföras vart femte år från och med år 2001.
- För piplokan skall uppföljningsbara mål fastställas i en detaljerad åtgärdsplan som kommer att tas fram inom kort. Eventuella mål kan gälla piplokans förmåga att föryngra sig i livskraftiga populationer eller utbredning av artens växtområde inom reservatet.

Skötselmål

Kvalitetsmålen skall nås genom särskilda skötelsåtgärder som preciseras med egna mål.

I huvuddelen av reservatet behövs inga aktiva skötselåtgärder för att uppnå syftet med reservatet, eftersom skötselmål för skogsmarken och vattenmiljön i huvudsak är fri utveckling.

Detta innebär att omkullfallna träd inte får upparbetas eller tas om hand på annat sätt. Träd och grenar som har blivit kapade för att underlätta framkomligheten på omkringliggande åkermark, skall kvarlämnas i reservatet för att gynna vedlevande arter.

Viss begränsad skötsel kommer dock att utföras både i skogen och i vattenmiljön.

- För att nå målet om havsöringens lyckosamma reproduktion krävs att lämpliga lekbottnar inte förstörs. Grävning och andra åtgärder för att anordna nya lämpliga lekplatser för öringen, kan om nödvändigt komma att utföras.
- Skötselmål för piplokan kommer att fastställas i den ovan nämnda åtgärdsplanen. Det är framförallt igenväxning som anses vara det största hotet mot piplokan och röjning av träd och buskar som hotar piplokans livsmiljö är därför den mest tänkbara skötselsåtgärden.
- Eventuell inväxande gran i lövskogen skall röjas bort om den bedöms utgöra ett hot mot lövskogen. Om stora ansamlingar av träd och buskar utgör betydliga vandringshinder för fisk skall åtgärder göras för att ta bort dessa.

Jakt och fiske

Jakten inom området regleras inte i reservatsföreskrifterna. Jakten bör dock bedrivas i enlighet med god jaktсед.

Fisket regleras inte i reservatsföreskrifterna. Fisket i bäcken får dock inte bedrivas så att det strider mot reservatsföreskrifterna eller reservatets syfte.

Anordningar för friluftslivet

Övergripande mål

Det övergripande målet för friluftslivet är att området skall nyttjas på dess naturgivna förutsättningar.

Åtgärder

Vissa anordningar, framförallt vägvisning samt enkel information för att underlätta tillgänglighet och naturupplevelse i reservatet, skall dock iordningställas.

Reservatet är lätt tillgängligt på flera platser från gamla E4-an, numera länsväg 800. Det skall anläggas en parkeringsplats intill länsvägen inom naturreservatet Ramunds bäck (se bifogad karta). Denna parkering skall tjäna besökande både till reservaten Ramunds bäck och Vretaån. Det kommer också att anläggas en parkeringsplats i den västra delen av Vretaåns naturreservat, vid allmän väg 534. I anslutning till parkeringsplatserna kommer informationstavlor att sättas upp.

Utmärkning

Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Ekonomisk utredning görs i samband med planeringen av informationsanordningar. Naturvårdsverket bekostar naturvårdsförvaltningen.